

Kadın Sağlığı Hemşireliği Dersinde Denetleme Listesi Kullanılarak Uygulanan Eğitim Modelinin Öğrencilerin Anksiyeteleri Üzerine Etkisi

Lale TAŞKIN *, Kafiye EROĞLU*, Füsün TERZİOĞLU**,
Gülten KOÇ***, Şule ERGÖL****, Simge ZEYNELOĞLU*****,
Duygu VEFİKULUÇAY-YILMAZ*****·Hacer GÜLEN-SAVAŞ*****,
Fatma GÖZÜKARA*****, Rukiye TÜRK***** , Çiğdem YÜCEL*****

* Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik
Bölümü-Ankara

** Doç., Dr. Hacettepe Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik
Bölümü-Ankara

*** Yrd. Doç. Dr., Hacettepe
Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Hemşirelik Bölümü-Ankara

**** Arş. Gör. Dr., Zonguldak Kara-
elmas Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu-
Zonguldak
e-posta: slrgl@yahoo.com

***** Yrd. Doç. Dr., Gaziantep
Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu-
Gaziantep

***** Yrd. Doç. Dr. Mersin
Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu-
Mersin

***** Araş. Gör. Bil. Uzm.,
Hacettepe Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Fakültesi Hemşirelik
Bölümü-Ankara

Özet

Amaç: Bu araştırma, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Dersi alan öğrencilere, beceri geliştirme laboratuvarı ortamında denetleme listeleri kullanılarak uygulanan eğitim modelinin, öğrencilerin klinik uygulama öncesinde, uygulama sırasında ve uygulama sonunda anksiyete puan ortalamalarına etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Bu çalışma tanımlayıcı niteliktedir. Araştırmanın evrenini, 2007-2008 öğretim yılı güz döneminde İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan bir ildeki A Üniversite'sinin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü 3. sınıfında okuyan ve Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Dersi alan 115 öğrenci oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında Öğrenci Tanılama Formu, Denetleme listeleri (Beceri Değerlendirme Formları) ve Durumluk-Sürekli Anksiyete Envanteri kullanılmıştır. Beceri laboratuvarında ve dersane ortamında, uygulamaları yapmak üzere öğrenciler 15 kişilik çalışma gruplarına ayrılmıştır. Öğretim elemanının denetiminde öğrencilerin, denetleme listesindeki her bir basamağı tam olarak yapana kadar uygulamayı tekrarlamaları sağlanmıştır. Ders dönemi başında, klinik öncesinde, klinik uygulama sırasında ve sonunda öğrencilerin anksiyete düzeyleri belirlenmiştir. Verilerin analizinde aritmetik ortalama, t testi ve korelasyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun 18- 21 yaş grubu arasında yer aldığı belirlenmiştir (%54.8). Öğrencilerin çoğunluğu (%60.9) anadolu/süperfen lisesi mezunudur. Ders döneminin başlangıcında öğrencilerin durumluk anksiyete puanlarının ortalaması $\bar{X}$ = 40.41 olarak belirlenmiştir. Uygulamanın öncesinde ($\bar{X}$ = 40.02) öğrencilerin durumluk anksiyete puan ortalamasının uygulama sonrası puan ortalamasına ($\bar{X}$ = 44.23) göre daha düşük düzeyde olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Sonuç: Uygulamaya çıkmadan önce, beceri laboratuvarında, bir öğretim elemanı gözetiminde beceri değerlendirme formları aracılığı ile yapılan eğitimin öğrencilerin durumluk anksiyetelerini azalttığı saptanmıştır. Ancak uygulama sırasında ve sonunda, hem uygulama alanından kaynaklanan nedenler hem de uygulamalarının not ile değerlendirilmesi öğrencilerin durumluk anksiyete puanlarının yükselmesine neden olmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği, eğitim, klinik beceriler, değerlendirme listeleri, anksiyete.

Educational Model with Using Evaluation list to Anxiety Level of Students Who Attend Obstetrics and Gynecologic Nursing Course

Aim: This study was conducted to determine the effect of the training pattern using evaluation lists on average anxiety scores measured at prior to the clinical practice, during the clinical practice and at the end of the clinical practice of the students attending to the Obstetric and Gynecologic Nursing course in skill laboratories.

Methods: This study is a descriptive. The population of the research consisted of 115 third class students attended Obstetrics and Gynecologic Nursing course at A University Health Sciences Faculty in the fall semester of academic years of 2007-2008 in Central Anatolia Region. The data were collected by using Student Identification Form, checklists (Skill Evaluation Forms) and Spielberger's State-Trait Anxiety Inventory. The students were divided into study groups consisting of fifteen people in order to carry out the practices at skill laboratories and classroom environment. Under the supervision of an instructor, students in the study groups were made to repeat the application until they execute the each step of the checklist exactly. Anxiety levels of students were measured at the beginning of the semester, at prior to the clinical practice, during the clinical practice and at the end of the clinical practice. Arithmetic average, t test, and correlation analysis were used for analyzing the data.

Results: It was determined that a large number of students who participated in the research were in the age

group between 18 – 21 years (% 54.8). Most students were graduated from Anatolian/ super/ science high school (%60.9). At the beginning of the semester, the average of the students' state anxiety points were assessed as $\bar{X}= 40.41$. It was determined that, the average of the students' state anxiety points prior to clinical practice ($\bar{X}= 40.02$) was lower than the average at the end of the clinical practice ($\bar{X}= 44.23$), and the differences between these results were statistically significant ($p<0.05$).

Conclusions: It was determined that prior to the clinical practice, the training methods using Skill Evaluation Forms under the supervision of an instructor at the skill laboratory reduced the state anxiety of the students. However, during the clinical practice and at the end of the clinical practice, both the practice area and the evaluation of the students' practice skills by giving grade caused to increase of the students' state anxiety points.

Keywords: Obstetrics and Gynecologic Nursing, education, clinical skills, evaluation lists, anxiety.

Giriş

Hemşirelik eğitiminin temel amacı öğrencinin bireysel gelişimini desteklemek, profesyonel hemşirelik özelliklerini kazandırmak ve gelecekteki meslek yaşamına hazırlamak olarak özetlenebilir. Hemşirelik eğitiminde geliştirilmesi hedeflenen istendik davranış “profesyonel hemşire” davranışdır. Uygulamaya dayalı tüm disiplinlerin eğitimlerinde olduğu gibi hemşirelik eğitiminde de istendik davranışların geliştirilebilmesi teorik ve uygulamalı eğitimin bir arada yürütülmesini zorunlu kılar. Teorik ve uygulama eğitiminin bir arada verilmesi sırasında, öğrencide bilişsel, duyuşsal ve psikomotor düzeylerde davranış değişimi sağlanması hedeflenir (Görgülü 2001, Sharif ve Masoumi 2005).

Klinik eğitim süresince hemşirelik öğrencilerinden hemşirelik mesleğine yönelik değer, tutum, bilgi ve becerileri kullanma yeterliliği kazanmaları beklenir. Klinik eğitim öğrencinin,

problem çözme becerilerini geliştirmesini, eleştirel düşünmesini ve analiz etmesini; devinimsel, iletişim, yönetim, eğitim becerilerini geliştirmesini ve hemşirelik görevini yerine getirmede kendine güven duymasını amaçlar (Karaöz 2003). Klinik eğitimin hemşirelik eğitiminde bu kadar önemli bir yeri olmasına karşın hem öğrenci hem de eğitmen açısından çeşitli sorunları ve güçlükleri de bulunmaktadır. Bu sorun ve güçlükler öğrenci açısından bakıldığında klinik eğitim öğrencileri için önemli bir stres ve anksiyete kaynağıdır (Görgülü 2001, Sharif and Masoumi 2005, Ay 2007).

Klinik eğitim süresince öğrencide stres yaratan durumlar; yanlış yapma korkusu, teori ve uygulama arasında bağlantı kurmada yaşanan güçlükler, klinikte eğitimcilerden yeterli destek alamama, klinikteki ekiple işbirliği ve iletişim kurmada güçlükler gibi sorunlardır. Bu durum öğrencinin anksiyetesini artırarak öğrenme isteğinin azalmasına, dolayısı ile başarısızlık duygusu yaşamasına ve hemşirelik mesleğinden uzaklaşmasına yol açabilmektedir (Chapman ve Orb 2000, Nahas ve Yam 2001, Bayar ve diğ. 2009).

Uzun yıllardan bu yana Hemşirelik Esasları Dersi'nin öğretimi sırasında beceri laboratuvarları kullanılmaktadır. Son yıllarda hemşirelik öğrencilerinde başarısızlık duygusunu azaltmak ve kendilerine güveni artırarak, hasta güvenliğini de sağlamak amacıyla farklı becerilerin öğretilmesinde hemşirelik derslerine özel beceri laboratuvarları da kullanılmaya başlanmıştır. Du Boulay ve Medway (1999)'ın makelesinde, günümüzde beceri laboratuvarlarının değişen sağlık bakım politikaları, ders müfredatı ve yeterlilik ve değerlendirme kalitesi gibi unsurların gündeme gelmesi nedeniyle önem kazandığı vurgulanmaktadır. Morgan (2006), beceri laboratuvarlarının teori ve uygulamanın entegrasyonuna olanak sağlamasının yanı sıra hemşirelik eğitiminin önemli bir parçasını oluşturan iletişim ve kişilerarası becerilerin gelişmesine de katkıda bulunduğunu belirtmektedir. Hao ve diğ. (2002) tarafından yapılan bir çalışma-

da, bazı klinik becerilerin geliştirilmesinde beceri laboratuvarlarının klinik ortamlar kadar yararlı olduğu ifade edilmektedir. Moorthy ve diğ. (2005), simülasyon laboratuvarları kullanılmasının en önemli interaktif yöntemlerden birisi olduğunu vurgulamakta ve gerçekçi bir ortam sağladığını belirtmektedirler. Simülasyon laboratuvarları, hastaya herhangi bir zarar vermeden öğrencilerin uygulama davranışlarının sonucunu değerlendirmesine fırsat yaratmaktadır. Kriz durumlarında ya da acil olaylarda bir hemşirelik uygulamasının ne olması gerektiğini sonuçları ile birlikte göstermekte ve öğrencileri böyle durumlara hazır hale getirmektedir.

Beceri laboratuvarlarının eğitici açısından yararı ise; her bir öğrencinin standart bir öğretim ortamında, standart izleme ve değerlendirme yöntemleri kullanmasını sağlamaktır. Eğitici uygulama derslerinde, öğrencinin bireye/ hastaya zarar vermeden en üst düzeyde beceri kazanması ve teorik bilgilerini uygulamaya aktarabilmesi için beceri değerlendirme formları kullanılmaktadır. Bu formlar, uygulama eğitimi süresince öğrencinin uygulama becerisini geliştirmesinde rehberlik ederek, hasta bakımını standardize eder. Aynı zamanda eğiticinin öğrencinin beceri davranışlarını ölçme ve değerlendirmesinde objektiflik ve şeffaflık sağlar.

Bu araştırmaya başlamadan önce beceri laboratuvarının kurulabilmesi için bir alt yapı projesi hazırlanmış ve gerekli malzeme ve donanım adı geçen üniversitenin bilimsel araştırma birimi tarafından sağlanmıştır. Böylece Hemşirelik Bölümü'nde Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Dersi için bir beceri laboratuvarı oluşturulmuştur.

Amaç

Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği dersi beceri laboratuvarında beceri değerlendirme formları aracılığıyla yapılan uygulama eğitiminin, öğrencilerin klinik öncesinde, uygulama sırasında ve uygulama sonundaki anksiyete düzeylerine etkisini belirlemektir.

Araştırmanın hipotezi

Kliniğe başlamadan önce Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Dersi Beceri Laboratuvar'ında beceri değerlendirme formları aracılığıyla uygulama eğitimi alan öğrencilerin, klinik öncesi anksiyete puan ortalamalarına göre, uygulama sırasında ve uygulama sonunda anksiyete puan ortalamaları daha düşük olacaktır.

Yöntem

Araştırma İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan bir ildeki A Üniversite'sinin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2007-2008 öğretim yılı güz döneminde bu bölümün 3. sınıfında okuyan ve Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği dersi alan 115 öğrenci oluşturmuştur. Evrenin tamamı üzerinde çalışılmıştır.

Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan öğrenci tanılama formu ve araştırmacılar tarafından geliştirilmiş beceri değerlendirme formları (Taşkın ve diğ. 2004) ile öğrencilerin anksiyete düzeylerini belirlemek amacıyla Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Öner ve Le Compte tarafından yapılan Spielberger'in Durumluk-Sürekli Anksiyete Envanteri kullanılmıştır (Öner ve Le Compte 1985)

Öğrenci tanılama formu, sosyo-demografik özellikler ile Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği dersine ilişkin başarı ve devamsızlık durumlarını içermektedir. Beceri değerlendirme formları ise Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği alanında araştırmacılar tarafından literatürden yararlanılarak hazırlanmıştır. Bu formlar ölçme-değerlendirme alanından bir ve kadın sağlığı alanından dört öğretim üyesi tarafından oluşan editörler grubunca öğrenci eğitiminde kullanılmadan önce ve ilk kullanımından sonra birer kez değerlendirilmiştir. Öneriler doğrultusunda düzenlendikten sonra ikinci kez öğrenci eğitiminde kullanılarak tekrar değerlendirilmeye alınmış ve son olarak gerekli görülen düzeltmeler yapılmıştır. Her bir form beş editörün kontrolünden ayrı

ayrı geçtikten sonra Hemşire ve Ebeler için Doğum ve Kadın Sağlığı Uygulama Rehberi adlı kitapta toplanmıştır (Taşkın ve diğ. 2004). Bu araştırmada kitapta yer alan perine bakımı, yenidoğanın doğumhanedeki ilk bakımı, plasentanın doğurtulması, leopold manevralarını uygulama, kontraksiyon takibi, normal doğum eyleminde annenin bakımı, indüksiyon takibi, non stres testi uygulama, uterus involusyonunun değerlendirilmesi, yenidoğanın fiziksel değerlendirmesi, emzirmenin öğretilmesi, doğum sonu egzersizlerin öğretilmesi, aile planlaması eğitimi, kendi kendine vulva muayenesi ve kendi kendine meme muayenesi beceri değerlendirme formları kullanılmıştır.

Durumluk-Sürekli Anksiyete Envanteri, toplam 40 maddeden oluşan iki ayrı ölçek içerir. "Sürekli Anksiyete Ölçeği" bireyin genelde kendisini nasıl hissettiğini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Alfa korelasyonları ile saptanan güvenilirlik katsayısı 0.83 ile 0.87 arasındadır. "Durumluk Anksiyete Ölçeği", bireyin belirli bir anda ve belirli koşullarda kendisini nasıl hissettiğini gösteren, güvenilirlik katsayısı 0.94 ile 0.96 arasında değişen bir ölçektir. Her bir ölçek de 20'şer maddede içermektedir. Ölçeklerden alınan puanların yükselmesi, anksiyete seviyesinin yüksek olduğunu işaret etmektedir.

Araştırmanın birinci aşamasında, klinik öncesi öğrencilerin sosyo demografik özelliklerini belirlemeye yönelik soru formu ve Durumluk-Sürekli Anksiyete Envanteri uygulanmıştır.

İkinci aşamada, dersin gerektirdiği uygulamaları yapmak üzere öğrenciler 15'er kişilik çalışma gruplarına ayrılarak, bir öğretim elemanının denetiminde, beceri laboratuvarında, Doğum ve Kadın Hastalıkları Dersi'nin uygulamaları kapsamında farklı öğrenim hedeflerini içeren Beceri Değerlendirme Formları uygulanmıştır. Her bir öğrenci, her bir formda yer alan bilişsel ve devinimsel becerilerin geliştirilmesini hedefleyen aktiviteleri tam olarak yapana kadar uygulamayı tekrarlamışlardır.

Üçüncü aşamada, klinik uygulamaya başlamadan önce, uygulama sırasında ve uygulama so-

nunda öğrencilere Durumluk Anksiyete Ölçeği tekrar uygulanmıştır. Öğrencilerin soru formlarını ve anksiyete envanterini doldurmaları 25 dk. sürmüştür. Araştırma Mart 2007- Mayıs 2008 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Verilerin analizinde sayı ve yüzdelik, ki kare, varyans analizi, iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi ve korelasyon analizi kullanılmıştır.

Etik Yönü

Araştırmanın uygulanabilmesi için A Üniversitesi Tıbbi, Cerrahi ve İlaç Araştırmaları Etik Kurulu'ndan yazılı ve öğrencilerden sözlü onam alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın yapıldığı bölümde laboratuvar için özel bir mekan bulunmadığı için laboratuvar sadece ders saatlerinde oluşturulmuş, diğer saatlerde malzemeler depoya kaldırılmıştır. Bu nedenle öğrenciler ders saati dışında, istedikleri zaman laboratuvara girerek tek başlarına uygulama yapamamışlardır.

Bulgular

Örneklem kapsamına alınan öğrencilerin çoğunluğunun 18- 21 yaş grubunda (%54.8) Anadolu/süper/fen lisesi (%60.9) mezunudur. Öğrencilerin çoğunluğunun hem yarıyıl ara sınav ortalamaları (%47.0), hem ara sınav ve genel sınav ortalamaları (%53.0) 61-70 puan arasındadır ve sadece %30.4'ünün teorik devamsızlığının 11 saat ve üzeri, %23.5'inin uygulama devamsızlığının 5-

6 gün olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin klinik uygulamanın ortasında ($\bar{X} = 44.73$) ve klinik uygulama sonundaki ($\bar{X} = 44.23$) durumluk anksiyete puan ortalamalarının, ders dönemi başında ($\bar{X} = 40.41$) ve klinik uygulama başındaki ($\bar{X} = 40.02$) durumluk anksiyete puan ortalamalarından yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Öğrencilerin klinik uygulama sonundaki durumluk anksiyete puan ortalamalarının ($\bar{X} = 44.23$), klinik uygulamanın başındaki durumluk anksiyete puan ortalamalarından ($\bar{X} = 40.41$) yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, öğrencilerin klinik uygulamanın başındaki ve sonundaki durumluk anksiyete puan ortalamalarının arasındaki farkın önemli olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$) (Tablo 2).

Bu sonuçlara göre, kliniğe başlamadan önce beceri laboratuvarında “beceri değerlendirme formları” aracılığıyla uygulama eğitimi alan öğrencilerin, klinik öncesi anksiyete puan ortalamalarına göre, uygulama sırasında ve uygulama sonunda anksiyete puan ortalamaları daha yüksek bulunmuş ve araştırmanın hipotezi reddedilmiştir.

Öğrencilerin “ders puan ortalamaları” ile klinik uygulama başında ve sonundaki durumluk “anksiyete puan ortalamaları” arasında istatistiksel açıdan bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında, öğrencilerin dersten aldıkları puan ortalamaları arttıkça, klinik uygulama sonunda durumluk anksiyete puan ortalamalarının azaldığı belirlenmiştir ($p < 0.05$). Öğrencilerin klinik uygu-

Tablo 1: Öğrencilerin Durumluk Anksiyete Puan Ortalamaları

Değerlendirme dönemleri	Durumluk Anksiyete	Puan Ortalamaları
	n	$\bar{X} \pm SS$
Ders dönemi başında	115	40.41±10.9
Klinik uygulama başında	115	40.02±10.1
Klinik uygulama ortasında	115	44.73±12.0
Klinik uygulama sonunda	115	44.23±12.4

Tablo 2: Öğrencilerin Klinik Uygulamanın Başında ve Sonunda Durumluk Anksiyete Puan Ortalamaları

n= 115

Değerlendirme Dönemleri	Durumluk Anksiyete Puan Ortalamaları	p değeri
	$\bar{X} \pm SS$	
Klinik Uygulamanın Başında	40.41±10.9	t=3.461
Klinik Uygulamanın Sonunda	44.23±12.4	p=0.001

t= Independent sample test

lama başında durumluk anksiyete puan ortalamaları arttıkça klinik uygulama sonunda durumluk anksiyete puan ortalamalarının da arttığı görülmektedir ($p < 0.05$) (Tablo 3).

Tartışma

Beceri laboratuvarları, öğrencilere psikomotor becerinin kazandırılmasında ve iletişim becerilerinin güçlendirilmesinde etkili bir yöntem olmakla birlikte klinik becerilerin kazandırılmasında tek başına yeterli olamamaktadır (Yazar 2003). Hemşirelik öğrencilerine uygulama becerilerinin kazandırılmasında klinik eğitimin önemi inkar edilemez. Klinik eğitim, öğrencilere, eleştirel düşünme, analiz-sentez etme, psikomotor becerileri geliştirme, iletişim ve yönetim becerilerini geliştirme, kendine güven duyma gibi önemli kazanımlar sağlamaktadır. Klinik eğitim, öğrenciye neyi, nasıl ve niçin yapacağını gösteren gerçek öğrenim

deneyimleri sağlarken aynı zamanda öğrenciler için önemli bir stres ve anksiyete kaynağı da olabilmektedir (Görgülü 2001, Karaöz 2003).

Yapılan çalışmalarda, özellikle ilk klinik deneyimin ya da klinik uygulamadaki ilk günün öğrencilerde daha fazla anksiyeteye yol açtığı belirtilmektedir (Audet 1995, Şirin ve diğ. 2003). Şirin ve diğ. (2003)'nin yaptığı çalışmada, klinik uygulamanın başlangıcında öğrencilerin % 75'i stresli, korkulu ve heyecanlı olduğunu ifade ederken, stajın sonunda %62.5'i rahatladıkları ve kendilerine güvenlerinin arttığını ifade etmişlerdir. Audet (1995)'nin çalışmasında, hemşirelik eğitiminde klinik uygulamaların en önemli anksiyete etkenlerinden biri olduğu ortaya çıkmıştır. Şirin ve diğ. (2003)'nin doğumhane stajına çıkan öğrencilerle yapmış oldukları çalışmada, öğrencilerin klinik uygulama öncesi, uygulama sırasında ve uygulama sonrası durumluk anksiyete puan or-

Tablo 3: Öğrencilerinin Not Ortalamaları ile Klinik Uygulama Başında ve Klinik Uygulama Sonundaki Durumluk Anksiyete Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki

Değişkenler	Ders ortalamaları (ara sınav ve genel sınav)	Klinik uygulama başında durumluk anksiyete	Klinik uygulama sonunda durumluk anksiyete
Ders ortalamaları (ara sınav ve genel sınav)	r:1.000		
Klinik uygulama başında durumluk anksiyete	r:-.097 p:.304	r:1.000	
Klinik uygulama sonunda durumluk anksiyete	r:-.231* p:.013	r:.465** p:.000	r:1.000

** p< 0.01 * p< 0.05

talamaları sırasıyla $\bar{X} = 49.2$, $\bar{X} = 43.8$, $\bar{X} = 40.4$ olarak bulunmuştur. Yoğun bir teorik eğitimden sonra klinik ortama çıkma ve doğrudan uygulamaya başlama, öğrencilerde yanlış yapma korkusuna, teori ile uygulama arasında bağlantı kurmada güçlük yaşamaya, hasta ve ekiple iletişim kurmada sorunlara yol açmakta ve buna bağlı olarak da uygulamanın başında öğrencilerin anksiyete puan ortalamaları yükselmektedir.

Bu çalışmada ise öğrencilerin klinik uygulamanın sonundaki anksiyete puan ortalamalarının ($\bar{X} = 44.2$), klinik uygulamanın başındaki anksiyete puan ortalamalarından ($\bar{X} = 40.02$) yüksek olduğu ve aradaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlenmiştir. ($p < 0.05$) (Tablo 2). Araştırmanın hipotezinden ve literatürden farklı olarak elde ettiğimiz bu sonuç, klinik uygulamalarda öğrencilerde gelişen anksiyetenin kontrolünde, klinik öncesi beceri laboratuvarında yapılan uygulama eğitimlerinin tek başına yeterli olmadığını, klinikteki ekiple işbirliği ve iletişim kurmada güçlükler, eğitici başına düşen öğrenci sayısının fazlalığı nedeni ile eğitici desteğinin yetersizliği, hemşirelik öğrencilerinin ekip tarafından kabul edilmesinde yaşanan sorunlar gibi nedenlerin hem uygulama sırasında, hem de uygulama sonunda anksiyete puanlarının klinik öncesine göre artmasına neden olabileceğini düşündürmüştür. Ayrıca dersin uygulamalarının öğrenciye yabancı gelen üniversite dışındaki hastanelerde yapılması, bu hastanelerin geleneksel yapısı içinde öğrenci hemşireler için uygun uygulama ortamlarının yaratılmasındaki sorunlar ve doğumhane gibi krize her an açık olan klinik ortamlar da öğrencilerin anksiyete düzeylerini etkileyen nedenler olarak değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin başarı durumları ile anksiyete puan ortalamaları arasında ilişki incelendiğinde, bu iki grup arasında uygulamanın başında anlamlı bir ilişki bulunmazken uygulamanın sonunda öğrencilerin not ortalaması arttıkça, anksiyete puan ortalamalarının düştüğü belirlenmiştir (Tablo 3). Teorik sınavlardan başarılı olan öğrencilerin kli-

nik uygulamalarda da daha başarılı olduğu bilinmektedir. Çünkü; bir uygulamanın nasıl yapılacağını bilmek, öğrencide kendine güveni ve uygulama sırasında rahat olmayı da beraberinde getirmektedir. Öğrencinin ders ve daha önce yaptığı uygulamalarla ilgili yüksek not alması ve böylece olumlu bir alt yapı oluşması, klinik uygulama sırasında öğrencinin daha az anksiyete yaşamasına neden olmaktadır (Çam ve diğ. 2000, Altunay ve Öz 2006) .

Sonuç

Öğrencilerin klinik uygulama sonrası durumluk anksiyete puan ortalamaları, uygulama başındaki durumluk anksiyete puan ortalamalarından daha yüksek bulunmuştur. Ders başarı ortalamaları arttıkça, klinik uygulama sonundaki anksiyete puan ortalamaları azalmaktadır.

Literatürden farklı olarak elde ettiğimiz bu sonuçlara göre, klinik uygulamalarda öğrencilerde gelişen anksiyetenin kontrolünde, klinik öncesi beceri laboratuvarında yapılan uygulama eğitimlerinin yeterli olmaması nedeni ile öğrencilerde klinik uygulamalar sırasında artan anksiyete nedenlerini inceleyecek araştırmaların yapılması önerilir.

Yazarların Katkısı

Çalışma tasarımı: L T, F T, G K, K E

Veri toplama ve/ veya analiz: Ç Y, Ş E, D V-U, S Z, H G-S, F G, R T

Makalenin hazırlanması: Ş E, F T, L T, Ç Y, G K, S Z, D V-U, H G-S, F G, R T, K E

Teşekkür

Alt yapı projemizi destekleyen önceki Rektörümüz Sayın Prof. Dr. Tunçalp Özgen'e, ve Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Birimi çalışanlarına teşekkür ederiz.

Kaynaklar

Altunay A, Öz F (2006) Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Kavramı. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 13(1),46-59.

Audet MC (1995) Caring in nursing education: Reducing anxiety in the clinical setting. *Journal of Nurse Education* 8(3), 21-8.

Ay F (2007) Hemşirelik eğitiminde yeterliliğin sağlanması için yeni bir yaklaşım: rehber hemşire (koçluk) sistemi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2(5), 52-65.

Bayar K, Çadır G, Bayar B (2009) Hemşirelik Öğrencilerinin Klinik Uygulamaya Yönelik Düşünce ve Kaygı Düzeylerinin Belirlenmesi. *TAF Prev Med Bull* 8(1), 37-42.

Chapman R, Orb A (2000) The nursing students' lived experience of clinical practice. [Electronic version]. *AEJNE* 5(2).

Çam O, Khorshid L, Özsoy SA (2000) Bir hemşirelik yüksek okulundaki öğrencilerin benlik sayısı düzeylerinin incelenmesi. *HEMAR-G* 2(1),33-40.

Du Boulay C, Medway C (1999) The clinical skills resource: A review of current practice. *Medical Education* 33(3), 185-91.

Görgülü S (2001) Klinik uygulamalarda öğrencilerin öğretim elemanlarından beklentileri. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 8(1), 1-13.

Hao J, Estrada J, Tropez-Sims S (2002) The clinical skills laboratory: A cost-effective venue for teaching clinical skills to third-year medical students. *Academic Medicine* 77(2), 152.

Karaöz S (2003) Hemşirelikte klinik öğretime genel bir bakış ve etkin klinik öğretim için öneriler. *HEMAR-G* 5(1), 15-21.

Moorthy K, Vincent C, Darzi A (2005) Simulation based training. *BMJ* 330, 493-94.

Morgan R (2006) Using clinical skills laboratories to promote theory-practice integration during first practice placement: An Irish perspective. *Journal of Clinical Nursing* 15, 155-161.

Nahas VL, Yam BMC (2001) Hong Kong nursing students' perceptions of effective clinical teachers. *Journal of Nurse Education* 40(5), 233-37.

Öner N, Le Compte A (1985) *Durumluk- sürekli anksiyete envanteri el kitabı*. 2. Baskı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Sharif F, Masoumi SA (2005) A qualitative study of nursing student experiences of clinical practice. *BMC Nursing* 4:6 doi:10.1186/1472-6955-4-6.

Şirin A, Kavak O, Ertem G (2003) Doğumhane stajına çıkan öğrencilerin durumluk-sürekli anksiyete düzeylerinin belirlenmesi. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 7(1), 27-32.

Taşkın L, Eroğlu K, Terzioğlu F, Vural G, Kutlu Ö (2004) *Hemşire ve ebeler için doğum ve kadın sağlığı uygulama rehberi*. Palme Yayıncılık, Ankara.

Yazar F (2003) Tıp eğitiminde beceri laboratuvarları ve simülörlerin kullanılması. *Gülhane Tıp Dergisi* 45(1), 96-9.